

INHOUD

Welkom in Berlijn 4

Berlijn 360° 6

De Brandenburger Tor 6

Mitte 8

Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche 10

Potsdamer Platz 12

TopTen

Hoogtepunten die geen enkele bezoeker mag missen .....vooraan

Tips

Persoonlijke tips van de auteur .....achteraan

◀ Wie lopend onderweg is, kan zich goed oriënteren in de Fernsehturm op de Alexanderplatz (blz. 57).

Te gast in Berlijn 15

Overnachten	16
Eten en drinken	20
Winkelen	34
's Avonds	42
Voor het hele gezin	50

Onderweg in Berlijn 55

Bezienswaardigheden

Van de Alexanderplatz en de Brandenburger Tor via de Hackesche Höfe naar de Zoologischer Garten	56
--	----

Musea en galeries

Van het Alliiertenmuseum en de Deutsche Kinemathek via het Museumsinsel naar Galerie Michael Schultz	78
---	----

Wandeling en uitstapjes 91

Wandeling

Kurfürstendamm en Savignyplatz	92
--------------------------------------	----

Uitstapjes

Met de boot naar de Wannsee	94
Majestueuze residenties in Potsdam, Sanssouci en Babelsberg	97

Meer over Berlijn 102

In één oogopslag	104
Geschiedenis	106
Nuttige reisinformatie van A tot Z	108
Register	116

Kaarten en plattegronden

Berlijn	vooraan
U-Bahn en S-Bahn	achteraan
Museumsinsel en Nikolaiviertel	83
Kurfürstendamm	93
Berlijn en omgeving	95
Park Sanssouci	99

Welkom in Berlijn

De stad trekt bezoekers aan door een culturele diversiteit die ongeëvenaard is in Europa. Bovendien heeft Berlijn heel wat verrassends te bieden.

Ze zitten op de trap in het regeringsdistrict die leidt naar de Spree, met stenen, beton en glas achter hen, met water en het groen van de Tiergarten voor hen. Voortdurend passeren passagiersschepen over de rivier, waar kleine boten met gemak omheen draaien in de richting van het Museumsinsel. De lichte bries voert saxofoongeluiden mee, die een artiest ontlokt aan zijn instrument op de promenade langs het water. Af en toe bedankt een wandelaar hem met klinkende munt. Zomer in Berlijn.

Is het allemaal Berlijns dialect wat de klok slaat? Nauwelijks, de voer-

taal hier en bij de Brandenburger Tor, op de Potsdamer Platz en rond de Hackesche Höfe, in de Kreuzberger Bergmannstraße en op de Kollwitzplatz in Prenzlauer Berg kan het best worden omschreven als 'Euro-Engels': een mix van Spaans, Italiaans, Engels, Pools en voor hen die de taal niet machtig zijn ondefinieerbare geluiden met verschillende Duitse accenten. Wat zoeken al die mensen in Berlijn?

Overal wacht het onbekende

Berlijn is naar gangbare opvattingen geen fraaie stad, althans niet

◀ De Brandenburger Tor (▶ TopTen, blz. 59) aan de Pariser Platz werd ontworpen door Carl Gotthard Langhans.

over het geheel genomen en vanuit het perspectief van de voetganger. Maar het is een opwindende stad met een programma dat niet alleen bestaat uit musea, theater en muziek of uit goede restaurants en te gekke bars. Berlijn is een stad van toeval en ontdekkingen, van momenten en beelden: het toevallig opgevangen gesprek in de bar, het vluchtig oplichten van de autoweg door de stad, het bladderen van de schors van de platanen. Berlijn is een gevoel. Een rit met de dubbeldekker vertelt meer dan een snelle verplaatsing met de metro. Achter een haag gaat een strandbar schuil, een onopvallende oprit leidt naar een romantisch restaurant, aan de rand van een braakliggend terrein tonen galeries nieuwe kunst. Een vervallen huis blijkt een club te huisvesten. Onder de bogen van een brug wordt de tango gedanst.

Talrijke bezienswaardigheden

De regeringswijk, het Museumsinsel, de Pruisische boulevard Unter den Linden, het Holocaustmonument, de oude grensovergang Checkpoint Charlie, het monument van de Berlijnse Muur en de Stasi-gevangenis, de Potsdamer Platz en het Kulturforum met schilderijengalerie, de Fernsehturm, Hackesche Höfe en Kurfürstendamm zijn de bestemmingen die bijna elke bezoeker op het programma heeft staan, voordat hij zich afvraagt waar de echte Berlijner is gebleven tussen al die geschiedenis en architectuur.

De echte Berlijners zijn niet alleen degenen die hier zijn geboren, maar ook degenen die gekomen en gebleven zijn, voor een jaar of voor tien jaar of voor altijd. Berlijn is een stad van de wereld; de inwoners komen uit meer dan 180 landen. Ze zijn overal te vinden, vaak met vrienden, kennissen of familieleden aan wie ze hun stad toch moeten laten zien, zoals die écht is. En daar genieten ze van, omdat ze hun buurt in Wilmersdorf, Steglitz of Lichtenberg hebben verlaten. Weg van waar het ver van de drommen toeristen nog rustig is en soms zelfs dorps, zoals in Blankenfelde of Lübars. Ze gaan graag op pad en zijn daar waar er iets nieuws te zien is. Alleen wie er woont, kent de stad echt. Vaak echter alleen 'de eigen helft'. Maar hoewel veel West-Berlijners een paar jaar geleden nog niet eens in het oude Oost-Berlijn waren geweest en andersom, zou de helft niet aarzelen om vandaag de dag van west naar oost te gaan, en omgekeerd.

Weinig is echt ver weg

Bezoekers die op ontdekkingstocht gaan, weg van Unter den Linden, Friedrichstraße en Kurfürstendamm, zullen snel doorhebben hoe groot de stad is. Ze profiteren daarbij van het uitstekende openbaar vervoer, dat hen vrij snel naar het slot in Charlottenburg brengt, naar de musea in het rustige Dahlem, het olympisch stadion en de Waldbühne, naar de joodse begraafplaats in Weißensee en de Stasi-gevangenis in Hohenschönhausen.

En Berlijn is inderdaad altijd mooi, op de eilanden in de Tegeler See, in Müggelberge, voorbij Spandau en vaak ook gewoon om de hoek.

360° De Brandenburger Tor

TopTen

★ Brandenburger Tor

De laatste van de 14 stadspoorten van weleer was een herkenningsteken van de stad en symbool geworden van de geschiedenis van een verdeeld en herenigd land (► blz. 59).

Pariser Platz

★ Holocaustmonument

Het monument met 2711 betonnen blokken voor de vermoorde joden is ontworpen door de Ameri-

kanse architect Peter Eisenman (► blz. 65).

Cora-Berliner-Str. 1

★ Rijksdag

Het volk kijkt vanop grote hoogte mee over de schouder van de regering (► blz. 70).

Platz der Republik

BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 Akademie der Künste

Het gebouw spot met de geschiedenis van de Pariser Platz.

Vele tentoonstellingen, lezingen, filmvoorstellingen en concerten vinden hier plaats (► blz. 88).

Pariser Platz 4

2 Regeringswijk

Tegenover de Rijksdag ligt de bondskanselarij: 55 m lang, met ruimte voor 370 kantoren, onder andere dat van de bondskanselier. Onder de Berlijners kreeg het complex al snel de bijnaam 'wasmachine' (► blz. 60).

Willy-Brandt-Str. 1

ETEN EN DRINKEN

3 Adlon

's Zomers biedt het terras van het legendarische hotel een prachtig zicht op het plein met de kunstmakers en de demonstranten (► blz. 17).

Unter den Linden 77

4 Einstein

De faam als 'Bundes-café' zorgt voor nieuwsgierige blikken (► blz. 32).

Unter den Linden 42

360° Mitte

TopTen

3 Hackesche Höfe
De revolutie van 100 jaar geleden! Zes binnenplaatsen met kleine winkels, ateliers, cafés en musea, subliem gerenoveerd (► blz. 64).
Rosenthaler Str. 40/41

8 Unter den Linden
De Pruisische boulevard is (ook al was hij lange tijd de bouwput voor een metrolijn) het symbool voor het verleden en de toekomst van de stad (► blz. 75).

9 Museumsinsel
Ongeveer 100 jaar aan museum-architectuur en 6000 jaar aan kunst- en cultuurgeschiedenis – van de oudheid tot de impressionisten – kunnen hier bewonderd worden (► blz. 87).
Bodestr. 1-3

BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 Berliner Dom
Hoofdkerk van het Pruisisch protestantisme (► blz. 58).
Lustgarten

2 Humboldt-Forum

Waar ooit het slot stond en daarna het Paleis van de Republiek, groeit binnen de slotmuren een cultureel centrum (► blz. 73).
Schlossplatz 5

ETEN EN DRINKEN

3 Chén Chè

Bamboebladeren filteren het zonlicht, bij de thee tijlpen vogels in de volières; hier zit de bezoeker in een droomtuin (► blz. 32).
Rosenthaler Str. 13 (binnenplaats)

4 Schwarzwaldstuben

De keuken is Zwabisch-Badens, de versiering Berlijns-ironisch – een mix die bezoekers en locals aanspreekt (► blz. 24).
Tucholskystr. 48

WINKELN

5 Scarosso

Handgemaakte schoenen en laarzen uit Italië. De winkel ligt wat verscholen aan een binnenplaats (► blz. 40).
Oranienburger Str. 1-3